

Реалізація засобів графічного дизайну у проектуванні костюма майбутніми вчителями трудового навчання та технологій

Анотація. У статті обґрунтовано особливості проектування моделей одягу засобами графічного дизайну у професійній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій; наголошено на важливості графічної діяльності під час дизайн-проектування; визначено особливості творчого процесу створення композиції під час дизайн-проектування.

Ключові слова: учитель трудового навчання та технологій, дизайн костюма, графічний дизайн, проектування моделей одягу, засоби графічного дизайну.

Abstract. The article substantiates the peculiarities of designing clothing models by means of graphic design in the professional training of future teachers of labor education and technology; the importance of graphic activity during design is emphasized; features of creative process of creation of a composition during design designing are defined.

Keywords: teacher of labor training and technologies, costume design, graphic design, designing clothes models, graphic design tools.

Постановка наукової проблеми. У сучасному суспільстві дизайн отримав динамічний розвиток і проник практично в усі галузі діяльності людини, вступив у безпосередній контакт з архітектурою, прикладним та образотворчим мистецтвом.

Дизайн – це комплексна міждисциплінарна проектно-художня діяльність, інтегруюча природничо-наукові, технічні, гуманітарні знання, інженерне та художнє мислення, спрямована на формування на промисловій основі предметного світу в надзвичайно великій «зоні контакту» його з людиною в усіх без винятку сферах життєдіяльності [8, с. 4]. Не стала винятком і галузь проектування та створення швейних виробів.

Дизайнер костюма – це фахівець, який втілює актуальні тенденції моди в готові вироби. Він має бути художником й архітектором, конструктором і технологом, а також обов'язково володіти навичками закрійника та кравця. Саме його думки і задумки перевтілюються в матеріальні, творчі твори. Крім модних показів і замальовок ескізів, робота дизайнера передбачає етапи, які передують презентації нової колекції: підбір тканин і фурнітури, розроблення конструкцій і технічної документації, безпосереднє пошиття задуманої моделі.

Для повноцінної роботи над дизайн-проектом майбутній фахівець у галузі дизайну одягу має мати базові знання з конструювання, моделювання, проектування, виготовлення одягу, володіти основами спецмалюнка тощо, що передбачає його відповідну графічну підготовку та сформовані здібності до створення цілісного конструктивно-просторового графічного зображення. Він має вміти розробляти художні ескізи (фор-ескізи, авторські) із застосуванням засобів і прийомів малюнку, живопису, графічних технік, комп'ютерної графіки, методів і засобів дизайну; розробляти технічні ескізи та складальні креслення дизайн-об'єктів із застосуванням комп'ютерних 2-D та 3-D програм; здійснювати конфекціонування (підбір матеріалів) проектних рішень; розробляти дизайн-проекти для різних умов виготовлення (авторського, індивідуального, промислового); розробляти проектно-конструкторську документацію відповідно до вимог чинної нормативно-технічної бази; розуміти основи композиційних закономірностей, композиційного взаємозв'язку об'єктів зображення; мати високий рівень конструктивно-просторового мислення у побудові простих і складних об'ємних форм на площині; вміти узагальнювати розрізнені структури зображення в єдине ціле; знати та свідомо використовувати основні композиційні закономірності і засоби під час реалізації власних творчих задумів.

Один з основних принципів дизайну в цілому – це принцип конструктивізму, який полягає у створенні, у першу чергу, конструкції композиції, а не у створенні власне

композиції. Іншими словами, під час дизайн-проектування важливим є сукупність графічних елементів та їх змістове розташування у композиції. У вирішенні цих завдань допоможе графічний дизайн.

Короткий аналіз досліджень проблеми. Предметом вивчення педагогів, філософів, психологів, мистецтвознавців є методологія дизайн-освіти, яка окреслює у тому числі розвиток дизайн-освіти у закладах вищої освіти (С. Алексєєва, Є. Антанович, Т. Божко, А. Дижур, О. Лаврентьєв, С. Мізєвіч, Р. Мухутдінов, В. Савін та ін.).

У науковій літературі досить широко висвітлені особливості організації предметно-просторового середовища та дизайн інтер'єрів (Н. Новосельчук, Ю. Третьак, В. Шабалін, М. Яковлев та ін.); графічного дизайну (Т. Божко, Л. Білякович, О. Джеджула, Ю. Золотухін, О. Лагутенко та ін.); дизайну одягу (О. Воронцова, І. Торшина, О. Лагода, О. Пенчук та ін.).

Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей реалізації засобів графічного дизайну у проектуванні костюма майбутніми вчителями трудового навчання та технологій.

Виклад основного матеріалу. Проектування в дизайні – це оптимізація функціональних процесів життєдіяльності людини, підвищення естетичного рівня виробів і їх комплексів. Предметом проектування в дизайні є структура і якості форми предметного середовища в цілому і окремих виробів як його елементів [3].

Графічний дизайн нині впроваджується в організацію художнього простору, використовуючи досвід різних культур, жанрів і стильових напрямів, об'єднуючи стильові процеси, що відбуваються як у графічному дизайні, так і в мистецтві проектування одягу. У науковому сенсі під час проектування моделей одягу з використанням засобів графічного дизайну важливим є формування теоретичних аспектів, що впливають на формоутворення та видозміну костюма в межах сучасних тенденцій моди.

Реалізація засобів графічного дизайну у проектуванні костюма як одного з видів сучасної художньо-проектної діяльності безпосередньо пов'язана з історією зародження цивілізації та її матеріальною культурою, проблемами освоєння традицій. Графічний дизайн упровадив у проектно-художню культуру низку нових понять. Одним з них є стиль, який передбачає стильову єдність змістовних форм всіх елементів – від середовища до продукції.

Стиль становить сукупність графічних, колірних, стилістичних і композиційних прийомів та елементів, спеціально й комплексно спроектованих з метою створення певного зорового образу, що постійно запам'ятовується. Основними елементами будь-якого стильового напрямку є: логотип, шрифт, колірна гама, композиційні прийоми. Творча діяльність у галузі графічного дизайну здійснюється в процесі проектування, що виражається в послідовному виконанні різних дій.

Графічна діяльність – важлива складова дизайн-проектування, оскільки креслення, малюнок та ескіз належать до основних засобів вираження результату й ідеї рішення творчого завдання, яке передбачає якісне перетворення «ескіз – конструкторсько-технологічне рішення – готовий виріб». Тому зорові образи, що виникають і перетворюються в свідомості дизайнера, постійно конкретизуються й уточнюються відповідно до вимог завдань, які вирішуються під час дизайн-проектування. Цей процес супроводжується уявними змінами положення образу об'єкта, що проектується, у просторі, його структурною трансформацією, масштабним і пропорційним перетворенням окремих конструктивних елементів.

Творчий процес створення композиції під час дизайн-проектування – складне явище, яке характеризується взаємозв'язком і взаємозалежністю емоційно-інтуїтивних та інтелектуально-логічних принципів творчої діяльності людини. Художні образи, покладені в основу ідеї дизайн-проекту, визначають концепцію авторського підходу дизайнера. Від концепції залежить успіх. Наочне представлення концепції – це ескізи, в яких автор здійснює пошуки ідей з урахуванням образних асоціацій. Активному «пробудженню» творчого мислення сприяють навчальні завдання та вправи. Наприклад, індивідуальні завдання щодо розроблення ескізів асортиментного ряду нових моделей, а також

візуальної презентації або колажу, що складається із зображень, тексту та зразків об'єктів у композиції, в яких асоціації у формі візуальних образів викладені разом, щоб передати настрій, емоційну атмосферу у певному контексті. Такі презентації або колажі визначають напрям вибору художніх засобів і методів для реалізації ідеї у матеріалі.

Сплетіння активних елементів мозку породжує асоціації, що виникають у результаті нових комбінацій між ідеями. Асоціації відповідають вимогам вирішуваного завдання та характеризуються корисністю. Розрізняють три шляхи креативних рішень, що ґрунтуються на асоціаціях: через інтуїтивну прозорливість, через знаходження подібності між віддаленими елементами (ідеями), через опосередкування одних ідей іншими. Метод асоціацій – це шлях чуттєвого дослідження творчої теми та пізнання обраного джерела натхнення спочатку через образи, а потім за допомогою виявлення логіки зв'язків між явищами й описом особливих якостей та властивостей, що викликали певну емоцію, образ, відчуття.

Образно-асоціативний метод проектування передбачає сукупність прийомів чуттєвого сприйняття, емоційного сплеску, спогади, що відображаються мовою графіки, кольору, форми, ліній, пластики ритму тощо. Операції практичного і теоретичного освоєння дійсності підпорядковані рішенням конкретного завдання несвідомо впливати формою на органи почуттів, викликати необхідний відгук і впізнавання. Під час формоутворення моделі образно-асоціативний механізм працює як сукупність графічних прийомів, прийомів паперопластики, способів формоутворення, доцільних дій, спрямованих на впорядкування проектного процесу. Метод відображає повторюваність прийомів і шляхів дизайнерської практики, що згодом визначають закономірності формування проектною моделі.

У результаті засвоєння креативних технік на різних етапах дизайн-проектування з розроблення моделей дизайнер набуває здатності легко орієнтуватися в ситуаціях з високим ступенем невизначеності, потенційною багатоваріантністю, пошуком асоціацій. Відточується швидкість і впевненість генерування ідей на стадії ескізів, швидкість реакції на вибір образу, провідних трендів за кольором, силуетом і формою, манера зображення.

Наявність незвичайних асоціацій характеризує креативне мислення. Асоціації виникають як реакція у відповідь на реальні об'єкти дійсності або на образи у свідомості, уяві художника. До реалістичних асоціацій належать принципи використання творчого джерела, які задають певний зміст і форму об'єкту дизайну, стимулюють творчу активність. Формулювання концепції проектування вимагає від дизайнера можливості вибору її рішення врозріз загальноприйнятій думці; особистої манери та мотивації виконання робіт; новизни та оригінальності проекту в цілому.

Суттєво підвищується рівень креативності дизайнера в результаті засвоєння проектного методу асоціацій. Суть методу – порівняння далеких один від одного явищ, предметів, якостей.

Цільовий взаємозв'язок образних характеристик різних об'єктів робить метод асоціації основою продуктивної проектно-перетворювальної діяльності, призводить до відкриття нових відношень у проєктованій моделі.

Процес проектування в графічному дизайні передбачає чотири взаємопов'язані аспекти проектної діяльності: художньо-образне, морфологічне, функціональне та технологічне проектування.

Художньо-образне та морфологічне проектування взаємопов'язані цілями проектування, а також змістовними, смисловими завданнями проектування в графічному дизайні. Об'єкти графічного дизайну не тільки виражаються, а й досягаються шляхом сприйняття художнього образу.

Зв'язок між зображенням і художнім образом у графічному дизайні не однозначний, оскільки іноді предметом такого взаємозв'язку є не саме зображення, а зміст, який асоціативно виникає під час його сприйняття. Тобто зміст у графічному дизайні виходить далеко за межі зображення. Художній образ об'єктів графічного дизайну також відображає ширші соціокультурні поняття, такі як виробництво, економіка, ринок, мода, культура, стиль і

Т.д.

У теорії дизайну проблема художнього образу поділяється на два аспекти:

1) проєктний образ – образний метод проєктування;

2) художній образ як соціально-культурна властивість об'єкта графічного дизайну, що розглядається в контексті сприйняття й осмислення його споживачем.

Змістовний аспект проєктного образу в графічному дизайні зумовлений тематизацією. Спільно з художньою ідеєю тема виражається в естетично узагальнену авторську думку та відображає філософську й творчу концепцію автора. Художній образ у графічному дизайні багатозначний і тим самим визначає варіативність художнього змісту. Художня концепція в графічному дизайні є його смисловою домінантою. Слід враховувати, що ідейний зміст у концепції дизайнера може бути виражений як відкрито, так і приховано та мати асоціативний характер.

Дизайн з початку свого існування ставив перед собою завдання пов'язати в єдине ціле красу й доцільність, технічний та естетичний початки, створення нових видів і типів виробів, організації цілісного предметного світу, що відповідає рівню розвитку матеріальної та духовної культури сучасного суспільства.

Зміст і методика навчання майбутніх учителів трудового навчання та технологій проєктуванню в графічному дизайні мають визначитися з урахуванням не тільки умов розвитку особистісних якостей, креативності, оригінальності мислення, а й формування необхідного рівня науково-методологічних і технологічних знань.

Дизайн в одязі виникає як проєктна діяльність, спрямована на задоволення різноманітних потреб людини та суспільства. До структури дизайну одягу належать такі елементи: 1) суб'єкт – дизайнер і споживач; 2) об'єкт – дизайн-проєкт і продукт дизайну; 3) середовище – різні системи діяльності. У зв'язку з цим можна сказати, що дизайн – це соціокультурний регулятор споживацького суспільства, необхідний для його функціонування.

Механізм процесу проєктування моделей одягу відбувається з урахуванням художньо-конструктивних акцентів у костюмі в такому порядку: діагональне розташування декоративних, а потім конструктивних ліній і деталей; вертикально-горизонтальне розташування декоративних, а потім конструктивних ліній і деталей; збільшення композиційного центру по вертикалі і горизонталі.

Масовість впливу засобів графічного дизайну на костюм зумовлює необхідність аналізу принципів і композиційних прийомів проєктування графічних композицій на моделях одягу. Усе різноманіття графічних композицій на костюмі поділяється на групи таким чином: шрифтові композиції, що займають велику частину образотворчої площини на моделі одягу; товарні знаки фірм-виробників, а також бренди відомих фірм; образотворчі графічні композиції.

Висновки. Розглядаючи сучасний костюм за допомогою графічного дизайну, відзначимо, що він пов'язаний з композиційною структурою всього костюма і через проблеми ціннісного ставлення – з контекстами сучасної культури та психології. Сучасний костюм з елементами графічного дизайну є складним об'єктом, в якому інформаційна графічна частина стає композиційним центром дизайн-форми сучасного костюма.

Історія дизайну, як і власне дизайн, має свої внутрішні жанри, галузі. Окремо пишеться історія моди та костюма, окремо – історія графічного дизайну і реклами, історія інтер'єру й виставкового дизайну, історія посуду і меблів, тканини і побутових приладів. Однак у всіх цих галузях, незважаючи на вузьку спеціалізацію і властиві проблеми, є те, що їх об'єднує, а саме: проєктний підхід, проєктна культура, візуальна культура, функціональні, технологічні та художні проблеми [4, с. 7].

Таким чином, виявивши особливості застосування засобів графічного дизайну під час проєктування моделей одягу майбутніми вчителями трудового навчання та технологій, ми переконалися, що кожен з видів графічних засобів на певних етапах має свої переваги. Художня творчість у сфері графічного дизайну тільки тоді стає соціально значущою, коли

сміслові наповнення, зміст графічних об'єктів піднімається на рівень професійних досягнень в умовах науково-технічного прогресу та інформаційних технологій.

Зв'язок між елементами проектної практики в різних галузях знань формує креативність загального характеру, що, розвиваючись у галузі дизайну, виходить за професійні та часові межі й визначає такий рівень дизайнерського мислення і розвитку особистості, який дає змогу легко адаптуватися до умов постійно оновлюваного навколишнього світу.

Список використаних джерел:

1. Бабійчук І.М., Гудима О.О., Марущак О.В. Дидактичні можливості інформаційно-комунікаційних технологій у графічній підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій з дизайну костюма. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. I. С. 91-94.
2. Бербега І.М., Бойчук С.О., Марущак О.В. Графічна складова дизайн-технологічної діяльності з проектування одягу майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. I. С. 54-56.
3. Дизайн як проектна культура. URL: <http://osvita.ua/vnz/reports/culture/10556/>
4. Лаврентьев А.Н. История дизайна: учебное пособие. М.: Гардарики, 2007. 303 с.
5. Магдич Я.І., Марущак О.В. Розвиток проектного мислення майбутніх учителів трудового навчання та технологій як засіб формування професійних компетенцій. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. I. С. 31-33.
6. Марущак О.В., Бербега І.М., Бойчук С.О. Розвиток творчого мислення під час навчання основ дизайну як засіб професійного становлення майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Science, research, development. Pedagogy*: мат-ли міжнар. наук.-пр. конф. (30.01.2019-31.01.2019, Berlin). Warszawa, 2019. С. 92-96.
7. Марущак О.В., Бойчук С.О. Методичні аспекти розвитку у майбутніх учителів трудового навчання та технологій образно-асоціативного мислення у процесі художнього проектування костюма. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ПП Балюк І.Б., 2019. Вип. II. С. 55-58.
8. Шевченко А.І. Методика навчання художнього проектування майбутніх фахівців з дизайну: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.02 / Шевченко Анна Ігорівна. Київ, 2017. 351 с.